

Здраво да сте
Hi Neighbour

PORESKI SAVJETNIK

DEJAN RADIĆ

Vase Pelagića 31, II sprat | 78000 Banja Luka | Bosna i Hercegovina | + 38766 239457 | www.dejanradic.com

ANALIZA / ISTRAŽIVANJE

Cost-Benefit analiza Omladinskih centara u Republici Srpskoj (2020–2024)

Izvještaj sa preporukama za unaprijeđenje rada centara na osnovu
podataka četiri omladinska centra u Republici Srpskoj

Banja Luka, Avgust 2025. god.

PODRŽANO OD:

Švicarska.

PRAGG

PROAKTIVNI GRAĐANI I GRAĐANKE

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. Cilj analize	3
1.2. Predmet analize	3
1.3. Osnov analize	3
1.4. Sadržaj analize	4
1.5. Značaj analize	4
1.6. Uloga omladinskih centara u lokalnim zajednicama	4
1.7. Metodologija istraživanja	4
2. ANALITIČKI OKVIR	5
2.1. Pravna i strateška osnova	5
3. PREGLED ČETIRI OMLADINSKA CENTRA	6
4. KORISTI	6
4.1. Direktne koristi	6
4.2. Poređenje prihoda po centru i po vrstama	8
4.3. Indirektne koristi	12
5. TROŠKOVI	13
5.1. Direktni troškovi i ulaganja po centru	13
6. KOMPARATIVNA ANALIZA	17
6.1. Poređenje centara prema omjeru koristi i troškova	17
6.1.1. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Udruženje građana "C.E.Z.A.R." Srbac	18
6.1.2. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Omladinski centar Prnjavor	19
6.1.3. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Centar za mlade Teslić	19
6.1.4. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Zdravo da ste, OC Banja Luka	20
6.2. Najefikasniji modeli	20
7. DRUGE KORISTI	21
7.1. Ekonomske koristi	21
7.2. Socijalne koristi	22
7.3. Neopipljive koristi	23
8. ZAKLJUČAK O ISPLATIVOSTI OMLADINSKIH CENTARA	23
9. IDENTIFIKOVANI IZAZOVI I OGRANIČENJA	24
10. ZAKLJUČCI	24
10.1. Ključni nalazi	24
10.2. Preporuke za unapređenje rada / jačanje centara	24
10.3. Preporuke za pregovaranje sa lokalnim i entitetskim vlastima	25

1. UVOD

Cost-benefit analiza (u daljem tekstu: CBA) omladinskih centara u Republici Srpskoj urađena je u okviru kampanje „Održivi omladinski centri“ čiji je cilj jačanje institucionalne i finansijske podrške omladinskim centrima, sa posebnim naglaskom na njihov doprinos u ostanku mladih u zajednicama. Analiza predstavlja strateški alat za zagovaranje utemeljen na dokazima – nalazi će poslužiti kao argument za zagovaranje donošenje odluka o finansiranju i razvoju omladinske politike na lokalnom i entitetskom nivou.

CBA je posebno značajna u kontekstu realizacije Omladinske politike Republike Srpske 2023–2027, jer pokazuje kako omladinski centri doprinose ostvarivanju strateških ciljeva: jačanju kompetencija mladih, povećanju zapošljavanja, prevenciji rizičnih ponašanja i smanjenju emigracije kroz stvaranje lokalnih prilika za razvoj i aktivno učešće mladih. Na taj način, analiza ne samo da pokazuje društvenu i ekonomsku vrijednost rada omladinskih centara, već i daje preporuke za unapređenje njihovog rada i pozicioniranja u javnim politikama.

Četiri centra obuhvaćena analizom – Udruženja građana: „Zdravo da ste“ (nosilac kampanje), „C.E.Z.A.R.“ Srbac, Omladinski centar Prnjavor i Centar za mlade Teslić – odabrana su iz razloga što su dugogodišnji partneri u projektnim aktivnostima i među najaktivnijim i najreprezentativnijim organizacijama u svojim zajednicama. Njihovi rezultati, broj članova i razvijeni programi pokazuju potencijal i izazove sa kojima se suočavaju omladinski centri širom Republike Srpske.

1.1. Cilj analize

Cilj CBA je evaluacija troškova i koristi omladinskih centara za period od pet godina (2020–2024), kako bi se kvantitativno i kvalitativno pokazala njihova društvena i ekonomska vrijednost, te ojačali argumenti za njihovu finansijsku i institucionalnu podršku.

1.2. Predmet analize

Predmet analize su četiri omladinska centra u Republici Srpskoj:

- Udruženje građana C.E.Z.A.R. Srbac¹
- Omladinski centar Prnjavor²
- Centar za mlade Teslić³
- Zdravo da ste, Omladinski centar Banja Luka⁴

1.3. Osnov analize

CBA analiza se zasniva na sljedećim pokazateljima:

- Ukupne koristi po svakom centru, koje obuhvataju:
 - o *Direktne koristi*: ukupni prihodi (iz budžeta Republike, lokalnih zajednica, međunarodnih organizacija, drugih izvora i vlastiti prihodi od članarina i sl.);
 - o *Indirektne koristi*: volonterski rad i društvene koristi (broj aktivnosti).
- Ukupni troškovi po svakom centru.

¹ U tabelama, grafikonima i daljem tekstu korišten naziv „UG Srbac“

² U tabelama, grafikonima i daljem tekstu korišten naziv „OC Prnjavor“

³ U tabelama, grafikonima i daljem tekstu korišten naziv „OC Teslić“

⁴ U tabelama, grafikonima i daljem tekstu korišten naziv „OC Banja Luka“

1.4. Sadržaj analize

Financijska sredstva uključena u analizu obuhvataju:

- ukupne prihode (budžet Republike, budžet lokalne zajednice, međunarodni i drugi izvori, vlastiti prihodi),
- ukupne rashode (operativni troškovi, rashodi za lična primanja zaposlenih, rashodi programskih aktivnosti i dr.),
- ukupna ulaganja (ulaganja u opremu, prostorije i osnovna sredstva).

1.5. Značaj analize

Analiza ulaganja u omladinske centre važna je iz sljedećih razloga:

- Racionalizuje javna ulaganja – pokazuje da li centri ostvaruju društvenu vrijednost u odnosu na uložena sredstva;
- Omogućava strateško planiranje – donosiocima odluka pruža podatke za donošenje informisanih odluka o finansiranju, širenju ili reformi omladinske politike;
- Dokazuje društvenu korisnost – pokazuje kako centri doprinose smanjenju nezaposlenosti mladih, razvoju kompetencija, smanjenju devijantnog ponašanja i povećanju participacije;
- Jača legitimitet i vidljivost centara – omogućava omladinskim centrima da dokumentuju svoje rezultate i osiguraju podršku donatora i zajednice i
- Povećava efikasnost – otkriva manjkavosti i pomaže u optimizaciji rada i aktivnosti centara.

1.6. Uloga omladinskih centara u lokalnim zajednicama

Omladinski centri imaju višestruku i ključnu ulogu:

- Edukativna i razvojna funkcija – neformalno obrazovanje, radionice, kursevi, razvoj vještina (liderstvo, javni nastup, preduzetništvo);
- Socijalna uključenost i participacija – povezivanje mladih s institucijama, podsticanje aktivnog građanstva i uključivanja u donošenje odluka;
- Prevencija rizičnih ponašanja – bezbjedan prostor za slobodno vrijeme, aktivnosti koje smanjuju mogućnost delikvencije, ovisnosti i izolacije;
- Kulturna i sportska animacija – kulturno izražavanje, sportske aktivnosti, kreativni razvoj i
- Podrška zapošljavanju i preduzetništvu – pomoć u pisanju CV-ja, pripremi za intervju, pokretanju biznisa, saradnja s poslodavcima.

1.7. Metodologija istraživanja

Metodološki pristup korišten za izračunavanje Benefit-Cost Ratio (u daljem tekstu: BCR) za svaki omladinski centar podrazumijeva:

- komparativnu analizu centara prema omjeru koristi i troškova,
- prikaz uzorka od četiri centra,
- upitnike i intervjue kao alate za prikupljanje podataka

Za potrebe sveobuhvatne CBA omladinskih centara korištena su dva komplementarna upitnika, koji zajedno omogućavaju kvantitativnu i kvalitativnu procjenu troškova, koristi i ukupnog društvenog uticaja centra.

Prvi upitnik poslužio je za prikupljanje narativnih i kontekstualnih informacija o radu centara:

- opšti podaci o misiji, viziji i programskim ciljevima,
- uvid u odnose sa finansijerima,

- opis opreme, prostornih kapaciteta,
- opis aktivnosti u oblasti zapošljavanja, zdravstva, edukacije, kulture, volonterizma,
- uticaj na smanjenje društvenih problema,
- prepreke i preporuke za unapređenje rada centra.

Drugi upitnik poslužio je za prikupljanje egzaktnih, numeričkih pokazatelja za period 2020–2024:

- prihodi i rashodi po izvorima i vrstama troškova,
- ulaganja u prostor i opremu,
- broj zaposlenih, omladinskih radnika i volontera,
- broj mladih učesnika i realizovanih aktivnosti,
- broj volonterskih sati i edukacija,
- postojanje mjerljivih podataka o zapošljavanju mladih nakon programa.

Zajedno, ova dva upitnika omogućila su: povezivanje finansijskih ulaganja s konkretnim društvenim ishodima, identifikaciju stvarne vrijednosti rada omladinskog centra kroz brojke i opis, te procjenu isplativosti ulaganja u centre za mlade s aspekta javnih politika. Kombinacijom deskriptivne i numeričke analize, dobijen je cjelovit prikaz troškova i višestrukih koristi koje omladinski centri ostvaruju u zajednici.

2. ANALITIČKI OKVIR

2.1. Pravna i strateška osnova

Cost-benefit analiza omladinskih centara u Republici Srpskoj zasniva se na važećem pravnom i strateškom okviru koji uređuje omladinsku politiku i rad omladinskih organizacija.

- Zakonski okvir: Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske ("Sl. Glasnik RS", br. 98/2004, 119/2008 i 01/2012) koji definiše prava, obaveze i nadležnosti omladinskih organizacija, kao i mehanizme njihove podrške od strane lokalnih zajednica i institucija.
- Strategija: Analiza je u skladu sa Omladinskom politikom Republike Srpske 2023–2027, koja postavlja strateške ciljeve za razvoj mladih i jačanje njihovog učešća u društvu, s posebnim naglaskom na smanjenje emigracije i razvoj kompetencija.

2.2. Nacionalni i lokalni ciljevi

- Nacionalni ciljevi: ciljevi Omladinske politike RS uključuju povećanje učešća mladih u zajednici, razvoj kompetencija, prevenciju rizičnih ponašanja i podršku zapošljavanju. Poseban fokus je na stvaranju uslova i pretpostavki za ostanak mladih u Republici Srpskoj, kroz politike i mjere koje direktno utiču na odluku mladih da ostanu u zajednicama, smanjujući rizik od emigracije.
- Lokalni ciljevi: u zajednicama gdje centri djeluju (npr. Banja Luka), analiza se povezuje sa lokalnim planovima i politikama za mlade. Za ostale centre koji nemaju formalne lokalne strategije, ciljevi se uzimaju iz saradnje centara sa lokalnim institucijama i njihovim programskim aktivnostima.

U Republici Srpskoj, Omladinska politika RS je glavni strateški okvir koji reguliše razvoj omladinskih centara i njihovu ulogu u lokalnim zajednicama.

3. PREGLED ČETIRI OMLADINSKA CENTRA

U Republici Srpskoj trenutno postoji ograničen broj funkcionalnih omladinskih centara, a njihova raspodjela i kapaciteti nisu ravnomjerno pokriveni širom entiteta. Mreža Omladinskih Centara za Animiranje, Razvoj i Trening Republike Srpske (MOCART) okuplja 15 omladinskih centara širom RS i pruža podršku u oblasti neformalnog obrazovanja, društvenog angažmana i aktivnog učestvovanja mladih u životu zajednice.

Od ukupnog broja centara, za potrebe ove analize odabrana su četiri centra koja su relevantna za implementaciju kampanje i imaju kapacitet da daju kredibilne i mjerljive podatke:

Tabela 1: Osnovni podaci i organizacijska struktura centara⁵

r. br.	Naziv omladinskog centra	lokacija	br. zaposlenih	godina osnivanja
1.	Udruženje građana "C.E.Z.A.R."	Srbac	1	2014.
2.	Omladinski centar Prnjavor	Prnjavor	0	2020.
3.	Centar za mlade "Nukleus"	Teslić	0	2021.
4.	Udruženje građana "Zdravo da ste" (nosilac kampanje)	Banja Luka	4	1996.

Odluka o uključivanju ovih centara zasniva se na nekoliko kriterijuma: partnerstvo u projektnim aktivnostima, dugogodišnje iskustvo u radu sa mladima, razvijeni kapaciteti i mogućnost pružanja relevantnih podataka za CBA. OC Banja Luka, kao nosilac kampanje, pruža koordinaciju i povezuje aktivnosti svih partnera, dok ostali centri doprinose specifičnim lokalnim iskustvima i praksama.

Nedovoljna finansijska podrška omladinskim centrima od strane entiteta i/ili lokalnih zajednica predstavlja ključnu prepreku za njihov održiv razvoj. Ova analiza pruža uvid u trenutne izazove i potencijal centara, dok ujedno omogućava kreiranje preporuka za unapređenje rada i podrške omladinskim centrima, čime se doprinosi jačanju njihovog uticaja na mlade i zajednice.

4. KORISTI

Prije nego se prikaže CBA, veoma je važno detaljno prikazati direktne koristi koje obuhvataju budžete omladinskih centara i indirektne koristi koje su uključene u izračun CBA (volonterski sati i aktivnosti). Ovaj način prikazivanja koristi je u cilju boljeg razumijevanja prihoda i koristi koji su od izrazitog značaja za rad i funkcionisanje centara.

4.1. Direktne koristi

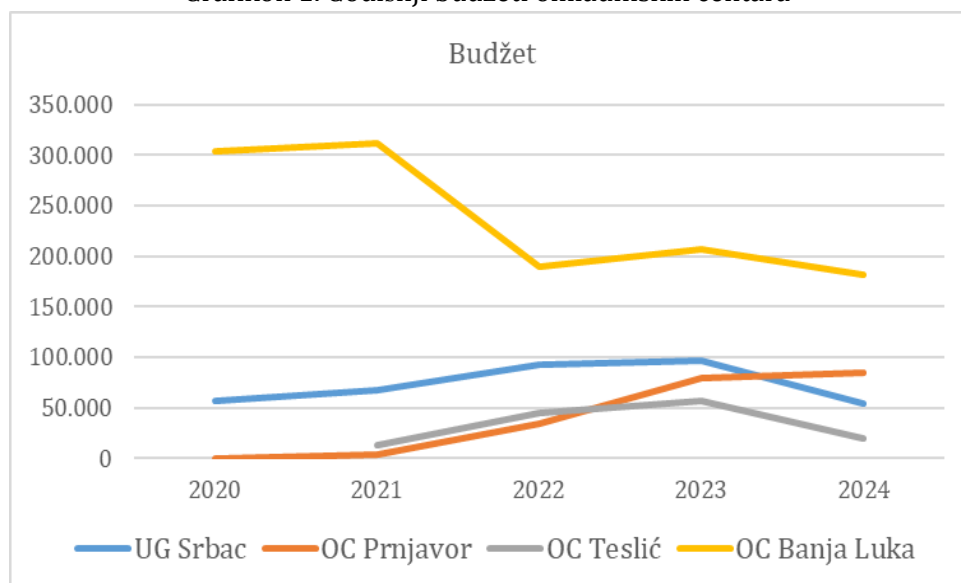
Direktne koristi obuhvataju ukupne prihode svakog analiziranog omladinskog centra pojedinačno koji podrazumijevaju prihode iz budžeta entiteta, prihode iz budžeta lokalne zajednice, prihode od međunarodnih organizacija i drugih izvora, kao i vlastite prihode od članarina i sl.

Tabela dva i grafikon jedan prikazuju godišnji budžet četiri centra koji bi trebao da "prati" kretanje broja aktivnosti.

⁵ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

Tabela 2. Godišnji budžeti omladinskih centara⁶

	Budžet				
	2020	2021	2022	2023	2024
UG Srbac	56,876	67,144	93,036	96,812	54,011
OC Prnjavor	0	3,871	34,808	78,848	84,742
OC Teslić		13,000	45,000	57,000	20,000
OC Banja Luka	303,609	312,051	189,548	207,451	181,924

Grafikon 1. Godišnji budžeti omladinskih centara⁷

Prikazani podaci pokazuju značajne razlike u trendovima budžeta između četiri omladinska centra – UG Srbac, OC Prnjavor, OC Teslić i OC Banja Luka.

- 1) Budžet OC Srbac pokazuje umjeren, ali stabilan rast od 2020. do 2022. godine, nakon čega dolazi do pada u 2024.
- 2) Budžet OC Prnjavor, iako je u startu imao najmanji budžet, pokazuje konstantan rast tokom cijelog perioda, premašujući budžet OC Srbac u 2024. godini.
- 3) Budžet OC Teslić bilježi kontinuirani rast do 2023., kada dostiže vrhunac, a zatim slijedi naglo smanjenje budžeta u 2024. godini.
- 4) Poseban fokus je znatan pad budžeta OC Banja Luka čime je u velikoj mjeri onemogućeno organizovanje većeg broja aktivnosti, a što dalje objašnjava pad aktivnosti organizovanih od strane ovog centra. OC Banja Luka u posmatranom periodu počinje sa najvišim budžetom, iznad 300.000 KM, te ga zadržava do 2021. godine. Međutim, u 2022. dolazi do naglog pada od približno jedne trećine, a nakon blagog oporavka u 2023., 2024. godine bilježi se ponovni pad. Ova budžetska redukcija direktno se odrazila na smanjenje obima aktivnosti koje centar organizuje, što ukazuje na osjetljivost programske realizacije na finansijske oscilacije.

Prikazani trendovi sugerišu različite kapacitete centara za privlačenje i održavanje finansijskih izvora, pri čemu OC Banja Luka ima najveće oscilacije, dok OC Prnjavor pokazuje najstabilniji uzlazni trend.

⁶ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

⁷ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

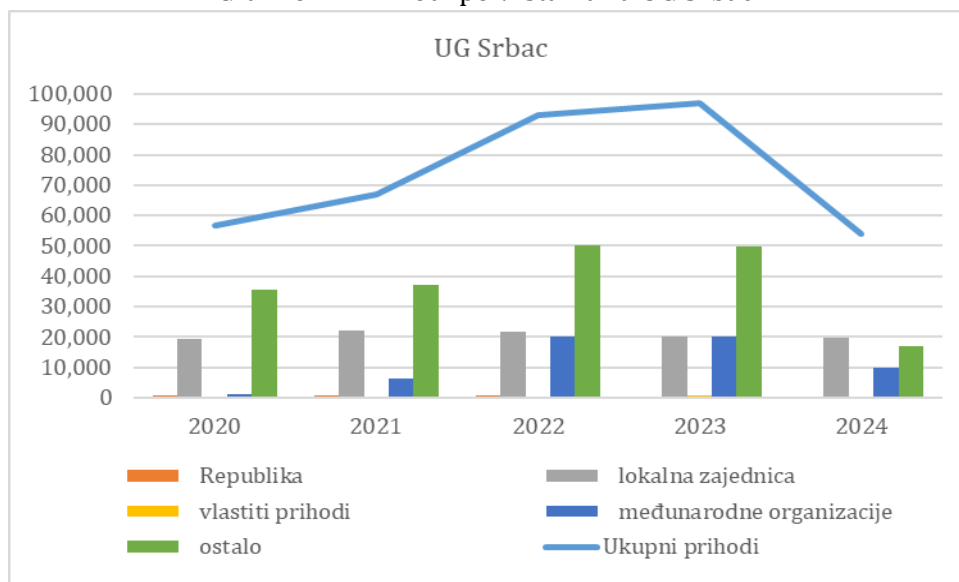
4.2. Poređenje prihoda po centru i po vrstama

U nastavku su prikazane tabele i grafikoni prihoda po vrstama koji pružaju jasniju sliku o načinu finansiranja i održivosti omladinskih centara.

Tabela 3. Prihodi po vrstama za UG Srbac⁸

UG Srbac		2020	2021	2022	2023	2024
1	Ukupni prihodi	56,876	67,144	93,036	96,812	54,011
1.1	Republika	1,000	1,000	1,000	0	0
1.2	lokalna zajednica	19,200	22,300	21,788	20,300	19,600
1.3	vlastiti prihodi	0	0	0	744	327
1.4	pokloni / sponzorstva / donacije	0	0	0	6,000	7,000
1.5	međunarodne organizacije	1,020	6,526	20,000	20,000	10,000
1.6	ostalo	35,656	37,318	50,248	49,768	17,084

Grafikon 2. Prihodi po vrstama za UG Srbac⁹

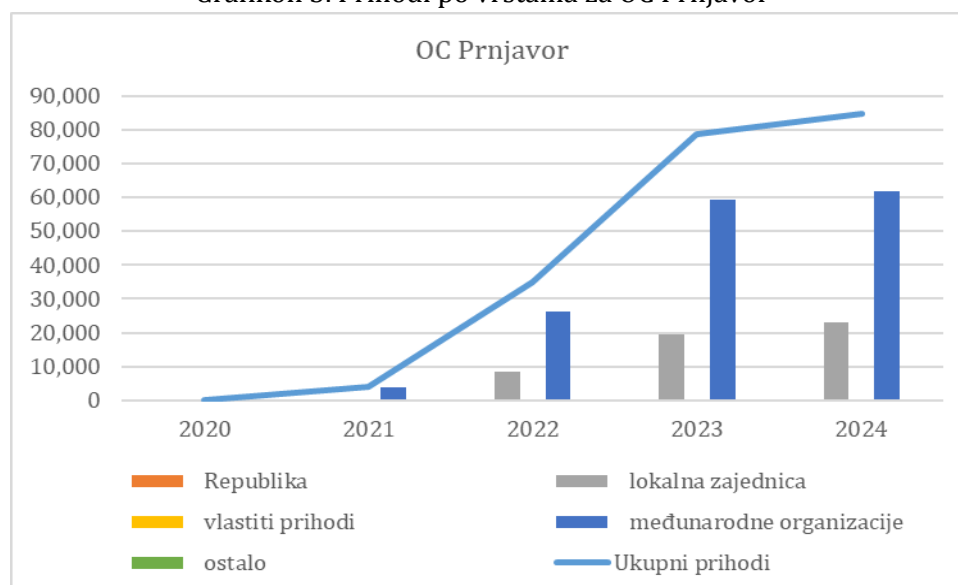
Kod UG Srbac primjetan je rast ukupnih prihoda od 2020. do 2023. godine, nakon čega u 2024. dolazi do značajnog pada. Najstabilniji i najkonstantniji izvor finansiranja je lokalna zajednica, što pokazuje važnost kontinuirane podrške opštine za održivost centra. S druge strane, značajan dio prihoda dolazi od međunarodnih organizacija, ali ovaj izvor je promjenjiv i zavisi od projektnih grantova, što predstavlja dodatno administrativno opterećenje zaposlenih. Učešće Republike je bilo minimalno i u potpunosti prestaje od 2023. godine, dok se od 2023. pojavljuju i manji prihodi od donacija i poklona. Ovakva struktura prihoda ukazuje da je UG Srbac djelimično održiv zahvaljujući podršci lokalne zajednice, ali i dalje osjetljiv na promjene u dostupnosti donatorskih sredstava.

⁸ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

⁹ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

Tabela 4. Prihodi po vrstama za OC Prnjavor¹⁰

OC Prnjavor		2020	2021	2022	2023	2024
1	Ukupni prihodi	0	3,871	34,808	78,848	84,742
1.1	Republika	0	0	0	0	0
1.2	lokalna zajednica	0	0	8,500	19,500	23,000
1.3	vlastiti prihodi					
1.4	pokloni / sponzorstva / donacije					
1.5	međunarodne organizacije	0	3,871	26,308	59,348	61,742
1.6	ostalo					

Grafikon 3. Prihodi po vrstama za OC Prnjavor¹¹

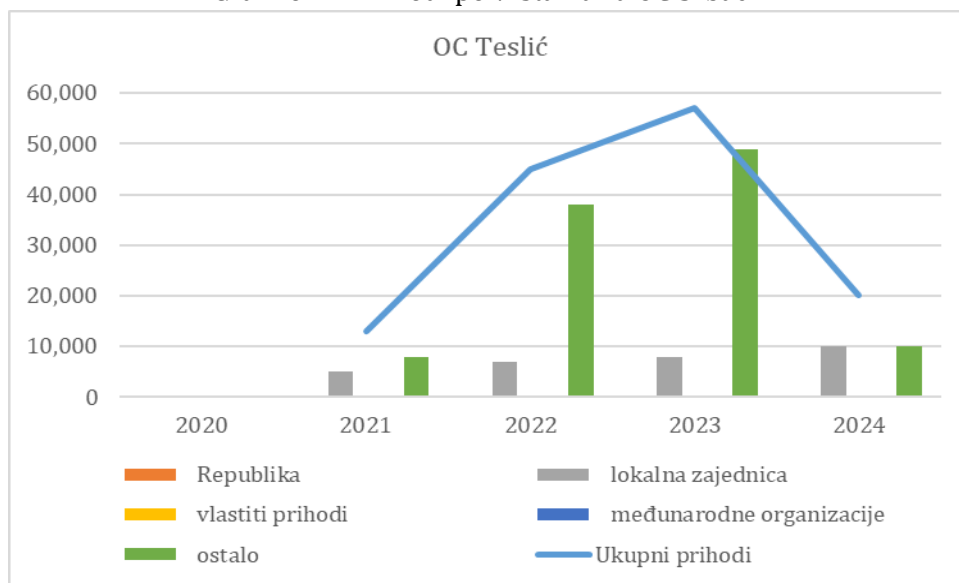
OC Prnjavor u početnom periodu nije imao značajne prihode (s obzirom da je osnovan u drugoj polovini 2020.), ali od 2022. godine bilježi nagli rast i do 2024. postiže najveći obim budžeta od osnivanja. Najveći dio prihoda dolazi od međunarodnih organizacija, što ukazuje na snažan kapacitet centra za konkurisanje na grantove i privlačenje eksternih sredstava. Od 2022. godine raste i podrška lokalne zajednice, koja se stabilno povećava i u 2024. dostiže 23.000 KM, što daje na značaju održivosti. Republika nije učestvovala u finansiranju, a vlastiti prihodi i donacije su zanemarljivi. Struktura prihoda pokazuje da je OC Prnjavor najbrže rastući centar, ali i da je u velikoj mjeri oslonjen na donatore, što znači da bi za dugoročnu stabilnost trebalo jačati kontinuiranu podršku lokalnog i republičkog nivoa vlasti.

¹⁰ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

¹¹ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

Tabela 5. Prihodi po vrstama za OC Teslić¹²

OC Teslić		2020	2021	2022	2023	2024
1	Ukupni prihodi		13,000	45,000	57,000	20,000
1.1	Republika					
1.2	lokalna zajednica		5,000	7,000	8,000	10,000
1.3	vlastiti prihodi					
1.4	pokloni / sponzorstva / donacije					
1.5	međunarodne organizacije					
1.6	ostalo		8,000	38,000	49,000	10,000

Grafikon 4. Prihodi po vrstama za OC Srbac¹³

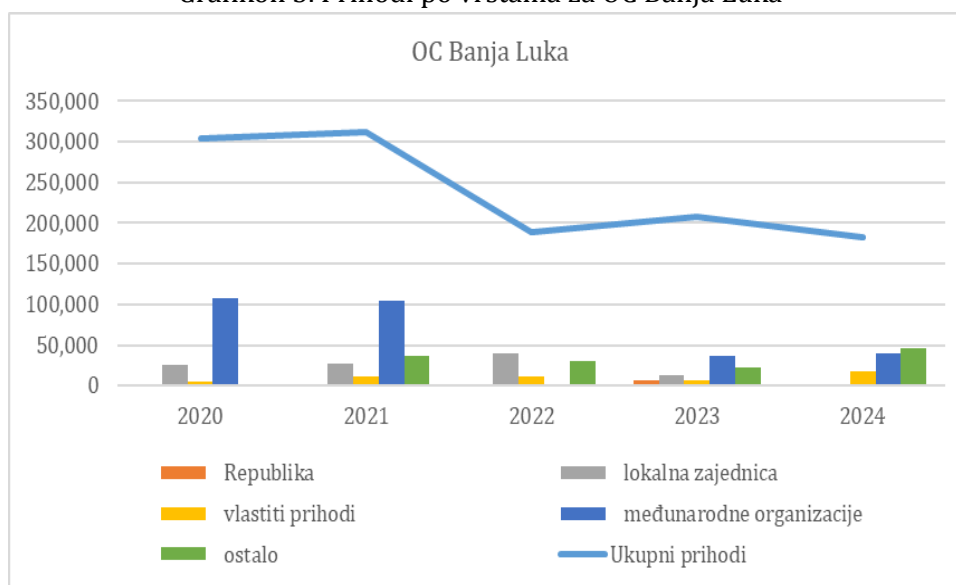
S obzirom da je osnovan 2021. godine, OC Teslić bilježi postepen rast prihoda od 2021. do 2023., kada dostiže maksimum, dok u 2024. dolazi do značajnog pada. Najveći dio finansiranja dolazi od međunarodnih organizacija, što pokazuje zavisnost centra od grantova i projektne podrške. Međutim, vidljivo je da lokalna zajednica od 2021. pruža sve veću i stabilniju podršku, što doprinosi održivosti. Republika i vlastiti prihodi nisu prisutni, a donacije su zanemarljive. Ovakva struktura ukazuje da OC Teslić ima kapacitete za privlačenje vanjskih sredstava, ali da bi se izbjegle oscilacije u prihodima potrebno je jačanje systemske i dugoročne podrške lokalnog i republičkog nivoa.

¹² Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

¹³ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

Tabela 6. Prihodi po vrstama za OC Banja Luka¹⁴

OC Banja Luka		2020	2021	2022	2023	2024
1	Ukupni prihodi	303,609	312,051	189,548	207,451	181,924
1.1	<i>Republika</i>	0			6,500	
1.2	<i>lokalna zajednica</i>	25,990	27,221	39,641	13,258	
1.3	<i>vlastiti prihodi</i>	5,490	10,913	10,758	6,426	17,499
1.4	<i>pokloni / sponzorstva / donacije</i>	164,615	134,165	109,328	121,054	77,608
1.5	<i>međunarodne organizacije</i>	107,514	103,847	0	36,980	40,441
1.6	<i>ostalo</i>		35,905	29,821	23,233	46,376

Grafikon 5. Prihodi po vrstama za OC Banja Luka¹⁵

Prihodi OC Banja Luka u posmatranom periodu obuhvataju različite izvore, što pokazuje diversifikovanost finansiranja i smanjenje zavisnosti od samo jednog donatora. Najveći dio prihoda u periodu 2020-2021. dolazi od međunarodnih organizacija, dok znatno manji ali kontinuirani prihodi dolaze od lokalne zajednice što potvrđuje da je gradska administracija u ovom periodu prepoznala važnost rada centra i dala mu institucionalnu podršku. Manji dio prihoda ostvaren je kroz vlastite aktivnosti centra poput organizovanja događaja, edukacija i obuka, te korišćenja prostorija za različite svrhe. Ovaj segment pokazuje da centar radi na samoodrživosti i povećanju svojih finansijskih kapaciteta.

Ukupno posmatrano, struktura prihoda OC Banja Luka ukazuje na stabilnost, međutim, primjetan je pad u periodu 2022.-2024., što je direktno uticalo na smanjenje obima programa i aktivnosti. Izostanak lokalne zajednice u prihodima u 2024. godine predstavlja ozbiljan problem za centar i može dovesti do njegovog "gašenja" ukoliko bude nastavljen i u tekućoj godini. Prikazani trend OC Banja Luka naglašava potrebu za kontinuiranim pregovaranjem sa donatorima i lokalnim vlastima, kao i za razvojem novih modela generisanja prihoda.

¹⁴ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

¹⁵ Izvor: Podaci iz upitnika dostavljeni od strane centara

4.3. Indirektne koristi

Indirektne koristi koje su obuhvaćene CBA, a koje su mjerljive u nastavku ovog rada obuhvataju:

- 1) volonterski rad (ukupan broj volonterskih sati) i
- 2) društvene koristi (ukupan broj aktivnosti)

Tabelom šest prikazan je ukupan broj volonterskih sati za svaki omladinski centar i za svaku godinu.

Tabela 7: Broj volonterskih sati po centrima i godinama¹⁶

Broj volonterskih sati	2020	2021	2022	2023	2024
UG Srbac	1,000	2,000	1,500	2,000	2,000
OC Prnjavor	600	1,000	1,000	1,300	1,000
OC Teslić		350	426	573	694
OC Banja Luka	120	396	226	396	759

Tabelom sedam prikazan je ukupan broj aktivnosti za svaki omladinski centar i za svaku godinu.

Tabela 8: Broj aktivnosti¹⁷ po centrima i promjena u %¹⁸

Godina	2020	2021	2022	2023	2024
UG Srbac					
Broj aktivnosti	450	450	450	450	450
Promjena u %		0	0	0	0
OC Prnjavor					
Broj aktivnosti	18	40	45	45	40
Promjena u %		122	13	0	-11
OC Teslić					
Broj aktivnosti		25	42	70	104
Promjena u %			68	67	49
OC Banja Luka					
Broj aktivnosti	130	60	65	77	29
Promjena u %		-54	8	18	-62

- Najveći broj aktivnosti, uključujući događaje i edukacije, ostvarilo je UG Srbac.¹⁹ Iako je prikazana srednja vrijednost aktivnosti, važno je napomenuti da pojava pandemije Covid-19 nije imala negativan uticaj na njihov kvantitet u 2020. godini. Iako kvalitet održanih aktivnosti nije moguće mjeriti ovom analizom, kontinuitet u kvantitativnom broju aktivnosti iz godine u godinu pokazuje stabilnost i održivost ovog centra.
- U OC Prnjavor broj aktivnosti naglo je povećan u post-covid periodu i u 2022. i 2023. godini zadržao se na istom nivou, dok je u prethodnoj godini evidentiran pad aktivnosti. Važno je naglasiti da je ovaj centar osnovan u trećem kvartalu 2020. godine i samim tim poređenje podataka na godišnjem nivou za period 2021. i 2020. nije relevantno.

¹⁶ Izvor: Podaci iz upitnika

¹⁷ Za OC Srbac korišten je prosjek jer nije dostavljen tačan broj aktivnosti

¹⁸ Izvor: Podaci iz upitnika

¹⁹ Važno je napomenuti da je u tabeli prikazana srednja vrijednost, jer nije dostavljen tačan broj.

- U OC Teslić zabilježen je konstantan rast broja aktivnosti iz godine u godinu. S obzirom da je ovaj omladinski centar osnovan 2021. godine, podaci dostupni za poređenje su od godine osnivanja.
- U OC Banja Luka je 2020. zabilježen najveći broj aktivnosti, nakon čega slijedi znatan pad u 2021, blagi rast u narednim godinama, a zatim ponovni pad u 2024. godini za čak -62%.

5. TROŠKOVI

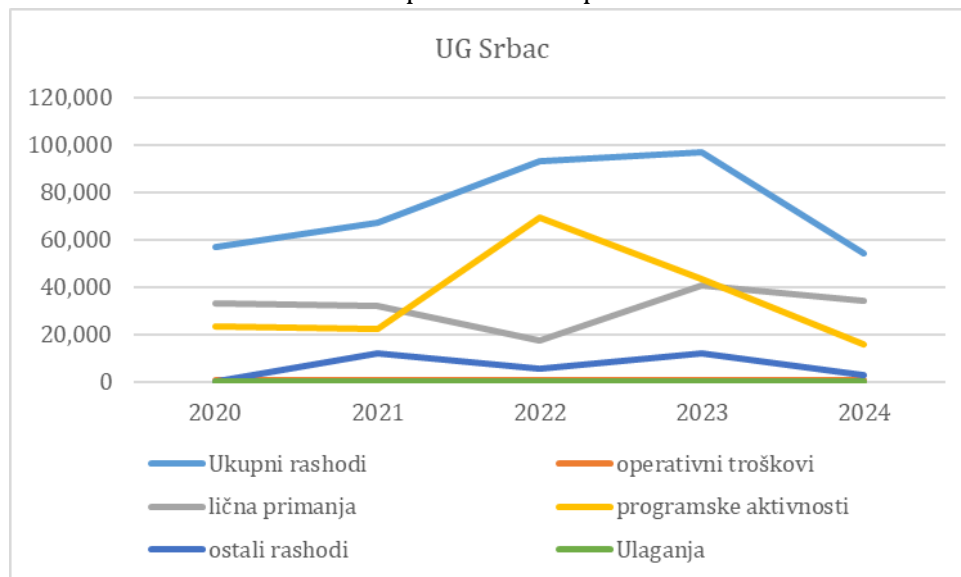
5.1. Direktni troškovi i ulaganja po centru

Kao što su detaljno prikazane direktne i indirektne koristi omladinskih centara, prije izrade CBA, važno je takođe detaljno prikazati direktne troškove i ulaganja omladinskih centara koji su uključeni u izračun CBA. Ovaj način prikazivanja troškova je u cilju boljeg razumijevanja rashoda i ulaganja koji su od izrazitog značaja za rad i funkcionisanje centara.

Tabela 9: Troškovi (po kategorijama) i ulaganja po godinama za UG Srbac²⁰

UG Srbac						
Godina		2020	2021	2022	2023	2024
1	Ukupni rashodi	56,876	67,144	93,036	96,812	54,011
1.1	operativni troškovi	500	500	500	500	500
1.2	lična primanja	33,195	32,290	17,562	40,923	34,369
1.3	programske aktivnosti	23,181	22,310	69,340	43,288	16,092
1.4	ostali rashodi	0	12,044	5,634	12,101	3,050
2	Ulaganja	0	0	0	0	0

Grafikon 6: Struktura ukupnih troškova po vrstama za UG Srbac²¹

²⁰ Izvor: Podaci iz upitnika

²¹ Izvor: Podaci iz upitnika

Grafikon jasno pokazuje da se rashodi UG Srbac u najvećoj mjeri odnose na lična primanja i osnovne troškove, dok sredstva za programske aktivnosti, koje su ključne za rad i vidljivost omladinskog centra, bilježe velike oscilacije i značajan pad u 2024. godini. Upravo ta stavka je najvažnija za mlade, jer kroz programe i projekte centar ostvaruje svoj društveni značaj, uključuje mlade u zajednicu i pruža podršku njihovom razvoju.

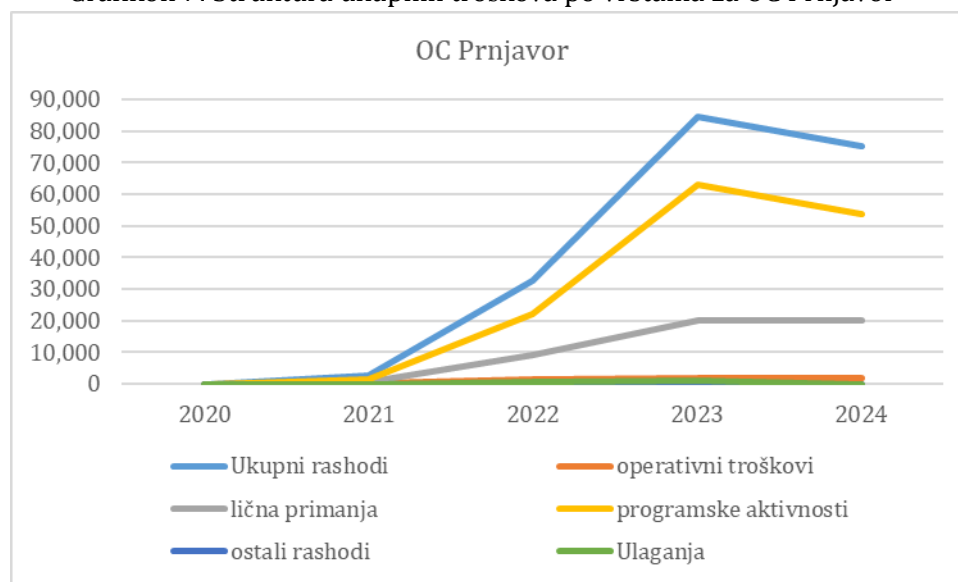
Poseban problem predstavlja činjenica da su ulaganja u infrastrukturni i dugoročni razvoj centra u potpunosti izostala tokom cijelog posmatranog perioda. Bez ulaganja, centar nema mogućnost modernizacije prostora, opreme i stvaranja održivih uslova za rad s mladima.

S obzirom da trend rashoda prati trend prihoda, jasno je da ograničenost sredstava onemogućava snažniji razvoj programskih sadržaja i dugoročnu održivost centra. Zato je od ključne važnosti da lokalne vlasti prepoznaju potrebu povećanja izdvajanja za programske aktivnosti i ulaganja, jer samo na taj način omladinski centar može ostvariti svoju punu ulogu i biti pravi servis mladih u zajednici.

Tabela 10: Troškovi (po kategorijama) i ulaganja po godinama za OC Prnjavor²²

OC Prnjavor		2020	2021	2022	2023	2024
Godina						
1	Ukupni rashodi	0	2,553	32,716	84,614	75,459
1.1	operativni troškovi	0	350	1,500	1,700	1,700
1.2	lična primanja	0	800	9,000	20,000	20,000
1.3	programske aktivnosti	0	1,403	22,216	62,914	53,759
1.4	ostali rashodi	0	0	0	0	0
2	Ulaganja	0	0	650	1,000	0

Grafikon 7: Struktura ukupnih troškova po vrstama za OC Prnjavor²³

Grafikon rashoda OC Prnjavor pokazuje nagli rast ukupnih rashoda od 2021. godine, sa vrhuncem u 2023. (84.614 KM), nakon čega slijedi blagi pad u 2024. godini. Najveći dio rashoda

²² Izvor: Podaci iz upitnika

²³ Izvor: Podaci iz upitnika

odnosi se na programe i projektne aktivnosti, što je pozitivan pokazatelj jer upravo kroz njih centar ostvaruje najveći uticaj na mlade. Međutim, i pored toga, uočava se osjetljivost ovih sredstava na dostupnost projektnih i donatorskih izvora što znači da dugoročna održivost zavisi od stabilnije podrške lokalne zajednice.

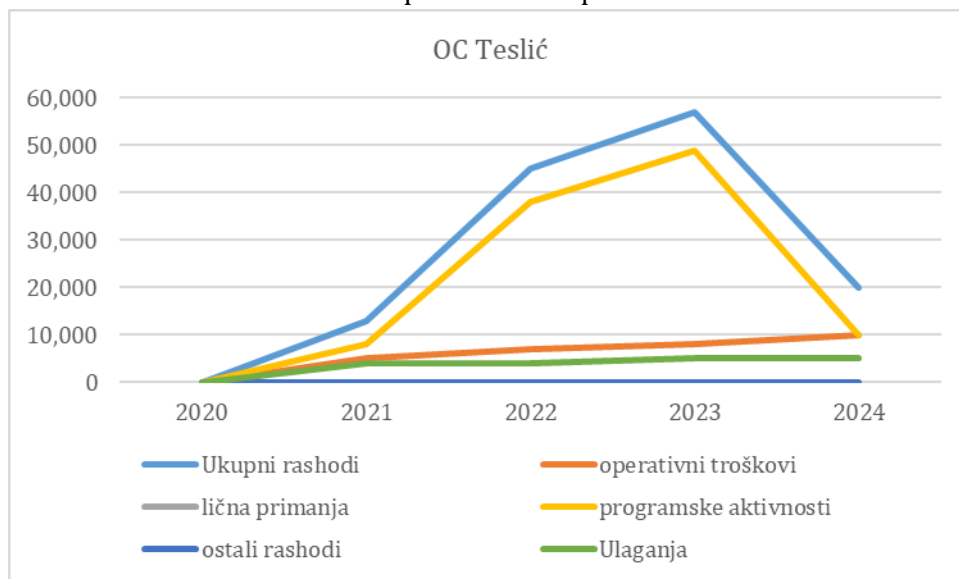
Iako se bilježi određeni nivo ulaganja (650 KM u 2022. i 1.000 KM u 2023. godini), taj iznos je simboličan i nedovoljan za razvoj i modernizaciju centra. Ulaganja u 2024. godini potpuno izostaju, što ukazuje da centar nema sigurnu podršku za unapređenje infrastrukture i opreme. Operativni troškovi i lična primanja su znatno manji u odnosu na programe, ali i oni rastu, što govori o potrebi za stabilnim finansiranjem osnovnih funkcija.

U pregovorima sa lokalnim vlastima posebno treba naglasiti da je održivost programskih aktivnosti i ulaganja u omladinski centar ključna za budućnost mladih u Prnjavoru. Bez kontinuiranog finansiranja ovih stavki, centar ne može dugoročno obezbijediti raznovrsne sadržaje, niti osigurati uslove rada koji bi motivisali mlade da aktivno učestvuju u zajednici.

Tabela 11: Troškovi (po kategorijama) i ulaganja po godinama za OC Teslić²⁴

OC Teslić		2020	2021	2022	2023	2024
Godina						
1	Ukupni rashodi	0	13,000	45,000	57,000	20,000
1.1	operativni troškovi	0	5,000	7,000	8,000	10,000
1.2	lična primanja	0	0	0	0	0
1.3	programske aktivnosti	0	8,000	38,000	49,000	10,000
1.4	ostali rashodi	0	0	0	0	0
2	Ulaganja	0	4,000	4,000	5,000	5,000

Grafikon 8: Struktura ukupnih troškova po vrstama za OC Teslić²⁵

²⁴ Izvor: Podaci iz upitnika

²⁵ Izvor: Podaci iz upitnika

Grafikon rashoda OC Teslić pokazuje da ukupni rashodi centra imaju izražen rast u periodu 2020–2023, a zatim pad u 2024. godini. Najveći dio rashoda odnosi se na programske i projektne aktivnosti, pri čemu se vidi da ove aktivnosti značajno osciliraju, u nekim godinama dostižu visok nivo, dok u 2024. naglo padaju. To ukazuje da se finansiranje programa za mlade previše oslanja na nestabilne izvore, poput projektnih i donatorskih sredstava, umjesto na kontinuiranu i predvidivu podršku lokalne zajednice.

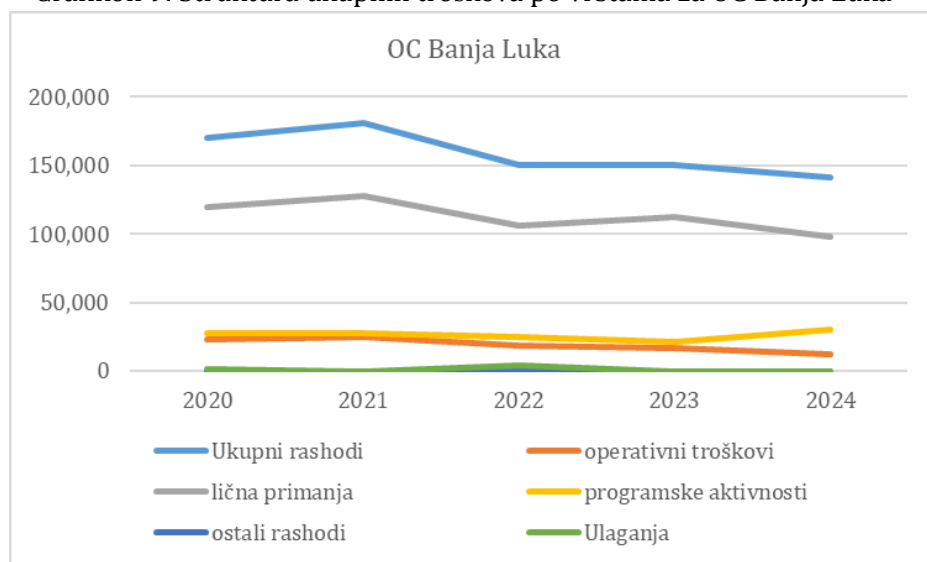
Poseban problem jeste da su ulaganja pomalo zanemarena, sa manjim izdvajanjima za unapređenje infrastrukture i opreme omladinskog centra. Bez većih ulaganja, centar nema uslove da dugoročno razvija svoj rad, modernizuje prostor niti privuče veći broj mladih korisnika. Operativni troškovi su niski i stabilni, što pokazuje da centar racionalno posluje, ali upravo zato je vidljiv još veći disbalans u korist osnovnog funkcionisanja, dok su razvojne i programske potrebe nedovoljno podržane.

Za pregovore sa lokalnim vlastima, ključno je naglasiti da mladi u Tesliću zaslužuju više ulaganja u programe i dugoročni razvoj centra. Samo stabilnim povećanjem izdvajanja za projektne aktivnosti i ulaganja, OC Teslić može biti istinski servis mladih i doprinijeti razvoju zajednice.

Tabela 12: Troškovi (po kategorijama) i ulaganja po godinama za OC Banja Luka²⁶

OC Banja Luka						
Godina		2020	2021	2022	2023	2024
1	Ukupni rashodi	170,105	180,983	149,907	150,713	141,483
1.1	operativni troškovi	22,848	25,223	18,714	16,846	12,666
1.2	lična primanja	119,363	127,915	105,858	112,536	98,056
1.3	programske aktivnosti	27,894	27,845	25,335	21,331	30,761
1.4	ostali rashodi	0	0	0	0	0
2	Ulaganja	1,998	0	4,011	0	0

Grafikon 9: Struktura ukupnih troškova po vrstama za OC Banja Luka²⁷

²⁶ Izvor: Podaci iz upitnika

²⁷ Izvor: Podaci iz upitnika

Grafikon rashoda OC Banja Luka pokazuje da su ukupni rashodi u periodu 2020–2024. u blagom padu, sa najvišim vrijednostima 2021. godine (180.983 KM), nakon čega slijedi konstantno smanjenje i u 2024. oni iznose 141.483 KM. Najveći dio rashoda odnosi se na lična primanja zaposlenih, što čini preko dvije trećine ukupnih troškova u svim godinama. Iako je ovo pokazatelj stabilnog finansiranja osnovnih funkcija, istovremeno ukazuje da centar nema dovoljno raspoloživih sredstava za programe i aktivnosti sa mladima, koji bi trebalo da budu srž rada omladinskog centra.

Rashodi za programske aktivnosti su skromni i kreću se u rasponu od 21.331 KM do 30.761 KM godišnje, što je značajno manje od potreba za kvalitetnim i raznovrsnim sadržajem za mlade. Posebno zabrinjava činjenica da su ulaganja gotovo potpuno izostala. zabilježena su samo 2020. i 2022. godine, dok u tri godine nema nikakvih izdvajanja za unapređenje infrastrukture i opreme.

Ovakva struktura rashoda jasno pokazuje da je rad OC Banja Luka usmjeren prvenstveno na održavanje osnovnog funkcionisanja, dok se zanemaruje razvojna i programska dimenzija rada sa mladima. Zato je u pregovorima sa lokalnim vlastima važno naglasiti da je potrebno povećati izdvajanja za programe i projekte namijenjene mladima, kao i osigurati kontinuirana ulaganja, kako bi centar mogao ispuniti svoju ulogu glavnog omladinskog servisa u najvećoj lokalnoj zajednici u Republici Srpskoj.

6. KOMPARATIVNA ANALIZA

6.1. Poređenje centara prema omjeru koristi i troškova

Cost-Benefit Ratio (BCR) je pokazatelj koji upoređuje koliko koristi (dobrobiti) donose omladinski centri analizirani ovim istraživanjem, u odnosu na njihove troškove.

- Ako je omjer **veći od 1**, znači da koristi koje omladinski centar donosi prevazilaze troškove i da se ulaganje isplati.
- Ako je omjer **jednak 1**, koristi i troškovi su isti – omladinski centar je “samo isplativ”.
- Ako je omjer **manji od 1**, troškovi su veći od koristi i poslovanje omladinskog centra se ne smatra opravdanim.²⁸

Dakle, **BCR pokazuje** da li se „**više dobija nego što se ulaže**“ u omladinski centar.

Benefit-Cost Ratio (BCR) za svaki omladinski centar prikazan je tabelom poređenja za CBA.

Formula za BCR je:

$$BCR = \frac{\text{Ukupne koristi (monetarna vrijednost)}}{\text{Ukupni troškovi}}$$

Ako je BCR:

- **> 1** → koristi su veće od troškova (projekat isplativ)
- **= 1** → koristi su jednake troškovima
- **< 1** → troškovi su veći od koristi (neisplativo)

Ukupni troškovi (obuhvataju ukupne rashode i ukupna ulaganja).

²⁸ Boardman, A. E., Greenberg, D. H., Vining, A. R., & Weimer, D. L. (2018). *Cost-benefit analysis: Concepts and practice* (5th ed.). Cambridge University Press

Ukupne koristi — u KM ili procijenjena vrijednost u novcu, koja uključuje:

- Direktne koristi (obuhvataju ukupne prihode)
- Indirektne koristi (obuhvataju procijenjenu vrijednost volonterskog rada kao što je broj volonterskih sati i društvene koristi poput aktivnosti)

S obzirom da određene koristi nisu izražene u novcu, izvršena je procjena na osnovu prosječnih cijena sati rada, troškova edukacija, vrijednosti opreme itd.

Procjena je rađena za sljedeće koristi i na sljedeći način:

- Volonterski sat = 6 KM²⁹
- Vrijednost jedne aktivnosti = 100 KM³⁰.

6.1.1. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Udruženje građana "C.E.Z.A.R." Srbac

Tabelom osam prikazana je BCR analiza za UG Srbac u periodu 2020–2024. godine. S obzirom da svake godine ima u prosjeku 450 aktivnosti koje obuhvataju i događaje i edukacije, koristi od ovih aktivnosti iznose 45,000 KM godišnje (450×100 KM).

Tabela 13: BCR analiza za UG Srbac

Godina	Prihodi (KM)	Rashodi (KM)	Volonterski sati	Vrijednost volontiranja (KM)	Koristi od aktivnosti (KM)	Ukupne koristi (Prihodi + Volontiranje + Aktivnosti)	BCR = Koristi / Troškovi
2020	56,876	56,876	1,000	6,000	45,000	107,876	1.90
2021	67,144	67,144	2,000	12,000	45,000	124,144	1.85
2022	93,036	93,036	1,500	9,000	45,000	147,036	1.58
2023	96,812	96,812	2,000	12,000	45,000	153,812	1.59
2024	54,011	54,011	2,000	12,000	45,000	111,011	2.06

Napomena:

- vrijednost volonterskog sata 6 KM
- vrijednost jedne aktivnosti 100 KM
- Koristi od aktivnosti = broj aktivnosti $\times$ 100 KM.
- Ukupne koristi = Prihodi + Vrijednost volontiranja + Koristi od aktivnosti.
- BCR = Ukupne koristi / Rashodi.

Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za UG Srbac u periodu 2020–2024. godine pokazuje da je projekat društveno i ekonomski opravdan. Vrijednosti BCR-a po godinama kreću se od 1,58 do 2,06, što znači da se na svaku uloženu 1 KM zajednici vraća između 1,58 KM i 2,06 KM kroz kombinaciju novčanih prihoda, vrijednosti volonterskog rada i koristi od realizovanih aktivnosti i događaja. Prosječna vrijednost BCR-a iznosi 1,80, što ukazuje na značajnu društvenu korist i opravdanost nastavka finansiranja i podrške radu centra.

²⁹ Independent Sector (Do Good Institute, University of Maryland): procijenjena vrijednost volonterskog sata u SAD-u. Uobziren standard u RS, nakon čega je je kao proxy (zamjenska vrijednost) dobijena i korištena minimalna vrijednost od 6 KM / sat. Ukoliko bi bila korištena veća vrijednost volonterskog sata BCR bi bio još veći, što dodatno opravdava postojanje i razvoj omladinskih centara korištenih u ovoj analizi.

³⁰ Vrijednost od 100 KM po aktivnosti korištena je kao proxy (zamjenska vrijednost) na osnovu standardnih troškova realizacije jedne prosječne omladinske aktivnosti, a u skladu sa Cabinet Office (UK), „A Guide to Social Return on Investment“, 2012.

6.1.2. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Omladinski centar Prnjavor

Tabela 14: BCR analiza za OC Prnjavor

Godina	Prihodi (KM)	Rashodi (KM)	Volonterski sati	Vrijednost volontiranja (KM)	Koristi od aktivnosti (KM)	Ukupne koristi (Prihodi + Volontiranje + Aktivnosti)	BCR = Koristi / Troškovi
2020	0	0	600	3,600	1,800	5,400	-
2021	3,871	2,553	1,000	6,000	4,000	13,871	5.43
2022	34,808	33,366	1,000	6,000	4,500	45,308	1.36
2023	78,848	85,614	1,300	7,800	4,500	91,148	1.06
2024	84,742	75,459	1,000	6,000	4,000	94,742	1.26

Napomena:

- 2020. godina nema troškova, pa BCR ne možemo izračunati (dijeljenje s nulom).
- Koristi od aktivnosti = broj aktivnosti × 100 KM.
- Ukupne koristi = Prihodi + Vrijednost volontiranja + Koristi od aktivnosti.
- BCR = Ukupne koristi / Rashodi.

Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Omladinski centar Prnjavor u periodu 2020–2024. godine pokazuje da je rad centra u većini godina društveno i ekonomski opravdan. Vrijednosti BCR-a, izračunate na osnovu novčanih prihoda, procijenjene vrijednosti volonterskog rada i koristi od realizovanih aktivnosti, kreću se od 1,06 do 5,43, pri čemu je prosječna vrijednost za posmatrani period oko 2,12 (bez 2020. godine kada nije bilo troškova). Ovo znači da je u prosjeku svaka uložena 1 KM zajednici vraćala više od 2 KM koristi, što ukazuje na značajnu isplativost i opravdanost ulaganja u rad centra, posebno u godinama sa stabilnijim finansiranjem i većim brojem aktivnosti.

6.1.3. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Centar za mlade Teslić

Tabela 15: BCR analiza za OC Teslić

Godina	Prihodi (KM)	Rashodi (KM)	Volonterski sati	Vrijednost volontiranja (KM)	Koristi od aktivnosti (KM)	Ukupne koristi (Prihodi + Volontiranje + Aktivnosti)	BCR = Koristi / Troškovi
2020	0	0	0	0	0	0	—
2021	13,000	17,000	350	2,100	2,500	17,600	1.04
2022	14,000	49,000	426	2,556	4,200	51,756	1.06
2023	57,000	62,000	573	3,438	7,000	67,438	1.09
2024	20,000	25,000	694	4,164	10,400	34,564	1.38

Napomena:

- vrijednost volonterskog sata 6 KM
- vrijednost jedne aktivnosti 100 KM
- Koristi od aktivnosti = broj aktivnosti × 100 KM.
- Ukupne koristi = Prihodi + Vrijednost volontiranja + Koristi od aktivnosti.
- BCR = Ukupne koristi / Rashodi.
- 2020. godine OC Teslić nije bio osnovan, pa nema BCR-a.

Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Omladinski centar Teslić u periodu 2020–2024. pokazuje da je rad centra uglavnom društveno i ekonomski opravdan. Vrijednosti BCR-a, izračunate na osnovu novčanih prihoda, procijenjene vrijednosti volonterskog rada i koristi od realizovanih aktivnosti, kreću se od 1,23 do 2,30 (bez 2020. godine kada nije bilo aktivnosti ni troškova). Prosječna vrijednost za posmatrani period iznosi oko 1,56, što znači da je na svaku uloženu 1 KM zajednica ostvarivala u prosjeku 1,56 KM koristi. Posebno visoka isplativost zabilježena je 2024. godine, što ukazuje na značaj povećanja obima aktivnosti i angažmana volontera.

6.1.4. Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Zdravo da ste, OC Banja Luka

Tabela 16: BCR analiza za OC Banja Luka

Godina	Prihodi (KM)	Rashodi (KM)	Volonterski sati	Vrijednost volontiranja (KM)	Koristi od aktivnosti (KM)	Ukupne koristi (Prihodi + Volontiranje + Aktivnosti)	BCR = Koristi / Troškovi
2020	303.609	172.103	120	720	13.000	317.329	1,84
2021	312.051	180.983	396	2.376	6.000	320.427	1,77
2022	189.548	153.918	226	1.356	6.500	197.404	1,28
2023	207.451	150.713	396	2.376	7.700	217.527	1,44
2024	181.924	141.483	759	4.554	2.900	189.378	1,34

Napomena o izračunu:

- Vrijednost volonterskog sata = 6 KM
- Vrijednost jedne aktivnosti = 100 KM
- Koristi od aktivnosti = broj aktivnosti × 100 KM.
- Vrijednost volontiranja = volonterski sati × 6 KM.
- Ukupne koristi = Prihodi + Vrijednost volontiranja + Koristi od aktivnosti.
- BCR = Ukupne koristi ÷ Rashodi.

Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za Centar za mlade "Zdravo da ste" Banja Luka u periodu 2020–2024. pokazuje da centar ostvaruje stabilan i pozitivan odnos koristi i troškova. Vrijednosti BCR-a kreću se od 1,28 do 1,84, sa prosjekom od oko 1,53, što znači da na svaku uloženu 1 KM zajednica dobija prosječno 1,53 KM koristi. Najviša isplativost zabilježena je 2020. godine, dok su niže vrijednosti u kasnijim godinama povezane sa smanjenjem broja aktivnosti i manjim obimom volonterskog angažmana. Rezultati pokazuju da centar i dalje pruža značajnu društvenu i ekonomsku vrijednost te opravdava ulaganja.

6.2. Najefikasniji modeli

Zajednička tabela sa BCR vrijednostima za sva četiri omladinska centra, po godinama i prosjekom prikazana je u nastavku.

Tabela 17: Omjer koristi i troškova (BCR) po centrima³¹

Godina	UG Srbac	OC Prnjavor	OC Teslić	OC Banja Luka
2020	1.90	-	-	1.84
2021	1.85	5.43	1.04	1.77
2022	1.58	1.36	1.06	1.28
2023	1.59	1.06	1.09	1.44
2024	2.06	1.26	1.38	1.34
Prosjek	1.79	2.28	1.14	1.54

Kratko poređenje:

- OC Prnjavor ima najviši prosječni BCR (2,28) zbog izuzetno visoke vrijednosti 2021. godine, ali u nekim godinama vrijednost je blizu 1,0.
- UG Srbac ima stabilne vrijednosti i konstantno iznad 1,5, što govori o kontinuiranoj isplativosti.
- OC Teslić bilježi rast BCR-a i posebno dobru 2024. godinu (1,38).
- OC Banja Luka ima stabilne, ali niže prosječne vrijednosti (1,54), uz pad u 2022. godini zbog smanjenja aktivnosti i volonterskog angažmana.

7. DRUGE KORISTI

Pored koristi koje su korištene u izračunu Benefit-Cost Ratio (BCR) u nastavku su prikazane i druge koristi mogu pozitivno uticati na BCR. Dakle, treba imati u vidu da prikazani BCR ne obuhvata sve koristi koje omladinski centri donose zajednici. Pored finansijskih koristi, tu su i druge ekonomske, socijalne i neopipljive koristi koje nisu monetarizovane ovom analizom. Kada bi i one bile uključene, omjer koristi i troškova bio bi još povoljniji za omladinske centre. U nastavku su predstavljene i te koristi kako bi se predstavio dodatni benefit od rada omladinskih centara.

7.1. Ekonomske koristi

Tabela 18: Zapošljavanje, kvantifikovane koristi (gdje je moguće)³²

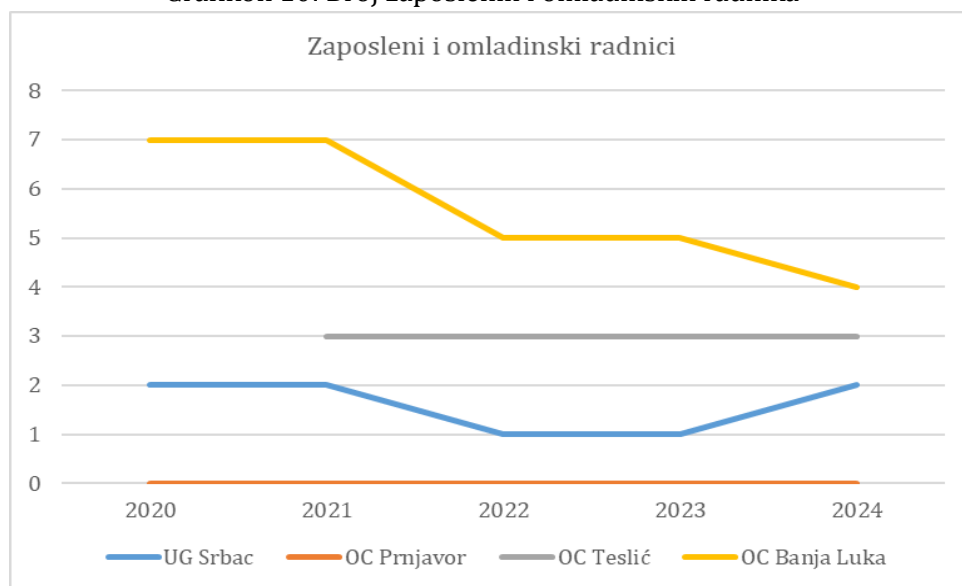
Zaposleni i omladinski radnici						
Godina		2020	2021	2022	2023	2024
1	UG Srbac	2	2	1	1	2
2	OC Prnjavor	0	0	0	0	0
3	OC Teslić		3	3	3	3
4	OC Banja Luka	7	7	5	5	4

U cilju vizualizacije prikaza kvantifikovane koristi o broju zaposlenih i omladinskih radnika prikazani su i grafički.

³¹ “-” u Tabeli 17 označava da nije bilo troškova u toj godini, pa BCR nije moguće izračunati.

³² Izvor: Podaci iz upitnika

Grafikon 10: Broj zaposlenih i omladinskih radnika³³

Kao što podaci pokazuju, tri omladinska centra u Srpcu, Tesliću i Banjoj Luci obezbjeđuju redovna radna mjesta. Ovo nisu samo brojke, to su porodice koje imaju stabilnu egzistenciju, stručnjaci koji ulažu u svoj razvoj i poreski obveznici koji doprinose budžetu.

Dodatno finansiranje omladinskih centara nije samo zahtjev za programima, već je i zahtjev za otvaranjem novih radnih mjesta u manjim sredinama, za spriječavanjem odliva mozgova i za jačanjem lokalne privrede. Ulaganjem u omladinske centre ulaže se u zaposlenost i stabilnost lokalnih zajednica.

7.2. Socijalne koristi

Uključivanje mladih u aktivnosti centara doprinosi prevenciji devijantnog ponašanja, međugeneracijskoj solidarnosti i mnogim drugim socijalnim koristima koje se mjere drugim vrstama analiza. Međutim, ono što je uz pomoć CBA moguće prikazati jesu rezultati iz upitnika o percepciji koristi, odnosno uključenosti volontera i mladih u različite aktivnosti, kao i uticaju njihove participacije u različitim aktivnostima na zaposlenje. Socijalne koristi prikazane su tabelom i grafikonom za svakog posmatranog korisnika u analizi pojedinačno.

Tabela 19: Kvantifikovane socijalne koristi³⁴

UG Srbac						
Kvantifikovane koristi		2020	2021	2022	2023	2024
1	Volonteri	50	60	55	60	65
2	Mladi uključeni u aktivnosti	100	125	125	125	125
3	Broj uticaja na zaposlenje	15	20	10	10	10

³³ Izvor: Podaci iz upitnika

³⁴ Izvor: Podaci iz upitnika

OC Prnjavor						
Kvantifikovane koristi		2020	2021	2022	2023	2024
1	Volonteri	10	20	20	35	40
2	Mladi uključeni u aktivnosti	200	750	1.000	1.100	900
3	Broj uticaja na zaposlenje	0	0	0	3	3
OC Teslić						
Kvantifikovane koristi		2020	2021	2022	2023	2024
1	Volonteri		17	19	22	24
2	Mladi uključeni u aktivnosti		1.250	1.500	1.600	1.700
3	Broj uticaja na zaposlenje		0	0	0	0
OC Banja Luka						
Kvantifikovane koristi		2020	2021	2022	2023	2024
1	Volonteri	40	70	30	40	45
2	Mladi uključeni u aktivnosti	956	548	843	1.688	420
3	Broj uticaja na zaposlenje	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

7.3. Neopipljive koristi

Analiza četiri omladinska centra (UG Srbac, OC Teslić, OC Prnjavor i OC Banja Luka) pokazuje da pored mjerljivih koristi poput broja realizovanih aktivnosti, postoje i brojne kvalitativne koristi koje se ne mogu direktno izraziti u brojčanim vrijednostima, ali imaju dugoročan i značajan uticaj na lokalne zajednice:

- **Jačanje društvene kohezije** – u svim centrima evidentno je stvaranje prostora u kojem se mladi okupljaju, razmjenjuju iskustva i razvijaju međusobno povjerenje. U Srpcu, gdje je broj aktivnosti bio najveći, ovo se posebno ogleda u stalnoj posjećenosti i kontinuiranom uključivanju novih članova.
- **Razvoj životnih vještina** – centri kroz edukativne radionice i obuke doprinose razvoju timskog rada, komunikacijskih vještina, liderstva i rješavanja problema kod mladih.
- **Povećanje samopouzdanja i osjećaja lične vrijednosti** – učestvovanjem u organizaciji događaja, mladi u Prnjavoru i Srpcu postaju spremniji da preuzmu odgovorne uloge i javno izraze svoje stavove.
- **Prevenција socijalne isključenosti** – svi centri pružaju inkluzivan prostor u kojem se ravnopravno uključuju i mladi iz ruralnih područja, ekonomski ugroženi, kao i osobe sa invaliditetom.
- **Izgradnja socijalnog kapitala** – kroz saradnju sa lokalnim školama, opštinskim službama i organizacijama civilnog društva, centri su stvorili mrežu kontakata korisnu i za mlade i za širu zajednicu.
- **Podsticanje volonterizma i građanskog aktivizma** – u sva četiri centra evidentno je povećanje broja volontera.

8. ZAKLJUČAK O ISPLATIVOSTI OMLADINSKIH CENTARA

Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za četiri omladinska centra pokazuje da su svi centri poslovali isplativo tokom posmatranog perioda, sa prosječnim BCR većim od 1. Najvišu prosječnu isplativost ostvario je Omladinski centar Prnjavor (2.36), što znači da su koristi u prosjeku bile više nego dvostruko veće od troškova. Slijede centri Srbac (2.16) i Banja Luka – Zdravo da ste (1.90), dok je OC Teslić imao najniži prosječni BCR (1.14), ali i dalje iznad praga isplativosti. Rezultati potvrđuju da ulaganja u omladinske centre donose mjerljive ekonomske i

društvene koristi, a razlike u BCR vrijednostima ukazuju na varijacije u efikasnosti i obimu aktivnosti između centara.

9. IDENTIFIKOVANI IZAZOVI I OGRANIČENJA

- Nepotpuna monetizacija svih koristi, posebno društvenih i socijalnih efekata, koje je teško precizno izraziti u novčanoj vrijednosti.
- Ograničen vremenski obuhvat od pet godina (2020–2024), što ne daje puni uvid u dugoročne efekte rada centara. Takođe, OC Teslić je osnovan 2021. što dodatno ne pruža potpunu uporedivost podataka sa drugim centrima, dok je OC Prnjavor osnovan u drugoj polovini 2020. što je dodatni problem poređenja podataka za planiranu vremenku seriju.
- Procjena vrijednosti volonterskog rada zasnovana je na prosječnim tržišnim cijenama, iako se stvarna ekonomska vrijednost može razlikovati po lokaciji i vrsti aktivnosti.
- Razlike u obimu, kvalitetu i vrsti aktivnosti među centrima otežavaju direktno poređenje BCR-a.
- Eksterni faktori poput pandemije COVID-19 i promjena u budžetima i donatorskim politikama značajno su uticali na finansijske pokazatelje i obim aktivnosti u pojedinim godinama.
- Nisu uključeni nefinansijski pokazatelji poput unapređenja mentalnog zdravlja mladih, većeg građanskog angažmana ili smanjenja socijalne isključenosti zbog nedostatka mjerljivih podataka.
- Razlike u kapacitetima prikupljanja podataka među centrima i metodama tumačenja upitnika mogu uticati na preciznost i uporedivost rezultata. Iako je analiza rađena na osnovu jedoobraznih upitnika koji su popunjavani od strane centara moguće je da postoje određene razlike u tumačenju podataka.

10. ZAKLJUČCI

10.1. Ključni nalazi

Analiza omjera koristi i troškova (BCR) za četiri omladinska centra u Republici Srpskoj pokazuje da svi analizirani centri ostvaruju BCR veći od 1, što znači da su njihovi programi i aktivnosti ekonomski isplativi. Vrijednosti BCR-a kreću se u rasponu većem od 1, zavisno od centra, što ukazuje da svaka uložena 1 KM donosi više od 1 KM procijenjene koristi.

Iako se obim prihoda, rashoda, volonterskog angažmana i broja aktivnosti razlikuje među centrima, zajednički pokazatelj je da kombinacija finansijskih rezultata i procijenjene društvene vrijednosti (vrijednost volonterskog rada i koristi za zajednicu) nadmašuje troškove rada centara.

Ovi rezultati potvrđuju da omladinski centri, osim direktnog ekonomskog doprinosa, imaju i značajan društveni uticaj kroz jačanje socijalne uključenosti, razvoj kompetencija mladih i unapređenje kvaliteta života u lokalnim zajednicama. Međutim, kod interpretacije rezultata potrebno je imati u vidu metodološka ograničenja i procjene korištene za monetizaciju društvenih koristi.

10.2. Preporuke za unapređenje rada / jačanje centara

- ☐ Jačanje kapaciteta osoblja i volontera – kontinuirano razvijati i unapređivati redovne obuke i edukacije za zaposlene i volontere radi podizanja kvaliteta usluga i boljeg upravljanja aktivnostima.

- ☐ Povećanje dostupnosti i raznovrsnosti programa - razvijati nove programe koji odgovaraju interesima i potrebama mladih, uključujući digitalne vještine, mentalno zdravlje i aktivno građanstvo.
- ☐ Unapređenje infrastrukture i opreme - modernizacija prostora i nabavka odgovarajuće opreme kako bi centri bili pristupačniji i atraktivniji za mlade.
- ☐ Jačanje saradnje sa lokalnim zajednicama i organizacijama - proaktivno umrežavanje sa školama, nevladinim sektorom i privatnim sektorom radi zajedničkih projekata i većeg uticaja.
- ☐ Praćenje i evaluacija učinka centara - uspostaviti sistem praćenja rezultata i zadovoljstva korisnika radi kontinuiranog poboljšanja usluga.
- ☐ Podsticanje inovacija i digitalizacije u radu sa mladima - kreiranje programa i platformi za digitalno učešće i pristup obrazovanju i informacijama.

10.3. Preporuke za pregovaranje sa lokalnim i entitetskim vlastima

- ☐ Prioritetno finansiranje omladinskih centara kao strateških prostora za mlade - uključivanje omladinskih centara u lokalne i republičke razvojne planove s jasno definisanim budžetom.
- ☐ Prezentacija dokaza o društvenoj vrijednosti omladinskih centara - korišćenje podataka i analiza poput BCR pokazatelja koji pokazuju ekonomske i socijalne koristi ulaganja u omladinske centre.
- ☐ Isticanje doprinosa centrima u smanjenju socijalnih problema i jačanju zajednice - naglasiti ulogu centara u prevenciji problema poput nezaposlenosti, socijalne isključenosti i problema mentalnog zdravlja mladih.
- ☐ Stvaranje mehanizama za dugoročnu održivost omladinskih centara: - zakonska i finansijska podrška za stabilnost i razvoj centara, uključujući mogućnost javno-privatnih partnerstava.
- ☐ Predlaganje jasnih i mjerljivih ciljeva za ulaganja - objasniti kako će dodatna sredstva biti iskorištena i koji će biti očekivani rezultati u određenom vremenskom periodu.
- ☐ Zagovaranje institucionalne podrške kroz višegodišnje finansiranje - tražiti stabilnost kroz višegodišnje ugovore ili budžete, umjesto jednokratnih grantova.
- ☐ Promovisanje partnerstva i zajedničkog finansiranja - predlagati modele gdje lokalne vlasti, republički fondovi i privatni sektor zajednički finansiraju projekte centara.

Ova Analiza je nastala u okviru kampanje „Održivi omladinski centri“ koju provodi UG „Zdravo da ste“. Ova kampanja je dio projekta PRAGG koji financira Vlada Švicarske, a provodi ga konzorcij koji čine HELVETAS i NIRAS, u partnerstvu sa lokalnim partnerima Centri civilnih inicijativa (CCI) i Institut za razvoj mladih KULT. Sadržaj ove publikacije, kao i nalazi prikazani u njoj, ne odražavaju nužno stavove Vlade Švicarske.

Kontakt informacija: info@zdravodaste.org